

АЗВОНИ ЛЕМКОКІЩИН

№ 2 (85)
березень-квітень
2013 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

О, СОЛОВІЮ, ЧОМУ Я ТАК СПІВАТЬ НЕ ВМІЮ?

А соловейко на калині
Чудові трелі вигравав,
Мой дівчині він любий
Чарівні пісні дарував.

О, Соловію, чому я так співаць не вмію?
(з народної пісні)

Чи слухали ви коли-небудь пісні ополан, литвинів, польовиків, черкас, сеерюків, сотаків, чи знайомі з їхніми культурами? Думаю, що ні. Ви можете навіть запитати: про кого ж це йде мова? А це колись на території нинішньої України були такі народи, спільноти, етнолокальні групи, які мали свою мову, культуру, традиції, обряди, але з часом вони зазнали асиміляції, тобто злиття одного народу з іншим шляхом втрати своєї і засвоєння його мови, культури, національних звичаїв і традицій. Не завжди це було природньо, в більшості – штучно.

Сьогодні Україна не може похвалитися багатством етнографічних спільнот. В більшості вони вже розчинилися в титульному етносі, втратили все, що їх відрізняло з поміж подібних їх племен, все, що робило їх унікальними на цій землі. Етнографічні групи українського етносу зараз найкраще збереглися в межах Українських Карпат та Закарпаття. Найкраще зберегли свої особливості етнографічні групи горян Українських Карпат – бойки, гуцули, лемки.

Серед них найбільш багатотрагедальною групою, безперечно, є лемки-русини, котрі зазнали на протязі століть численних поневірянь, духовного і фізичного насилля, примусових переселень. Так само, на превеликий жаль, є проблеми самоідентифікації всередині самого лемківського середовища в Польщі, Словаччині та Україні.

Незважаючи на «словакізацію», «полонізацію», «русифікацію», і, як не дивно, «українізацію», лемки-русини прагнуть зберегти всіма фібрами своїх душ, своїх сердець мову, культуру, звичаї, традиції свого народу.

Яскравим психологічним виплеском душевних почуттів лемків-русинів є його пісенна спадщина, котра була і залишається потужним каталізатором і фактором самоідентифікації лемківської етнографічної спільноти.

Пісенний феномен Лемківщини, дякуючи Богу, не зникає – живе він не тільки в уродженцях Лемківського Бескиду, а й генетично вже у молододі лемківської порослі, у їхніх нащадках, для яких пам'ять предковичого стала наріжним каменем їхніх духовних домівок на чужині.

Представниця цієї молододі порослі – 20-річна студентка четвертого курсу філологічного факультету Львівського національного університету імені І. Франка Христина Соловій, котра родом із Дрогобича, у відбірковому етапі (24.03.2013 р.) телевізійного співочого талант-шоу «Голос країни», що виходить на телеканалі «1+1», саме виконанням лемківської народної пісні «Горі, долон ходжу» та діалогом із тренерами сколихнула усталений хід чергового етапу теле-шоу, участь у котрому забезпечують насамперед вокальні здібності та талант, а зовнішність і вік учасників мають вторинне значення. Вона змусила натиснути на «червону кнопку» відбору двох тренерів шоу – Олександра Пономарьова та Святослава Вакарчука. Останнього вона розчулила до сліз, ще й до того з патріотичним максималізмом, характерним для молодих, зазначила своє відношення до «російської попси» на українській сцені.

Звідки ж така закоханість у лемківську пісню в молододі і, безперечно здібної, талановитої дівчини? Думаю, що це результат успадкування та впливу виховання в родині, а може й генетична спадковість.

Більше 20 років тому в родині Івана Володимировича та Олександри Степанівни Соловій народилася дівчинка, котру назвали гарним українським іменем Христина.

Дитинство та шкільні роки маленької Христини не відрізнялися від її однолітків. Закінчила музичну школу з класу фортепіано. Але росла в такому середовищі, де в родинному колі, на різноманітних народних святкуваннях, чула народну пісню. З часом почала розбиратися як в походженні пісень, так і в походженні своєї родини...

Відкрила (думаю ще буде відкривати!) для себе багато цікавого в історії свого роду.

Виявилось, що родина її матері, Олександр-

ри Степанівни, була примусово переселена (депортована) у 1945 р. в село Кокутківці Зборівського р-ну Тернопільської області з села Одрехова Сяноцького повіту (Польща). Моя родина була депортована зі сусіднього села Боська.

Мальовничу Одрехову зараховують до Лемківщини, але це вже безсумнівно її північно-західна периферія та пограниччя з Надсянням. Як і в Боську, тут також розвивалося і національно-культурне життя. Від 1892 р. активно діяла «Просвіта», яка утримувала 4 читальні (село було велике – біля 2,5 тис. мешканців), а про економічний розвиток мовили гурток товариства «Сільський Господар» та сільської кооператив, деякий час діяла ще й професійна школа ткацтва. Славилися Одрехова також своїм своєрідним багатоголосим співом – саме звідси походили члени оркестру «Браття Голутяки-Кузяни», який на своїх платівках записала у 1920-х рр. американська фірма Columbia Phonograph Company.

На Тернопілля був виселений дідусь Христини по материнській лінії Стефан Стефанович Скробала і прабабця (мама Стефана) Марія Іванівна Майчик (з дому Палиця). Ось тут вже можна розпочати мову і про музику, бо згадалось відоме багатьом лемкам прізвище – Майчик. Так, це саме мова про нього, рідного брата Христининої прабабці Марії – Івана Івановича Майчика (1927-2007) – українського диригента, фольклориста, композитора, педагога, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної Спілки композиторів України. Він був автором та упорядником численних збірок хороших та вокальних творів, а також книги «Одрехова у минулому. 1419–1999». Саме він і порадив своєму племіннику Стефану Скробалу вступити в консерваторію з класу гобою («Ход, Стефанцю, будеш грати на дудці»), після закінчення котрої, грав в оркестрі оперного театру, викладав у Луцькому, а потім Дрогобицькому музичних училищах. Мама Христини продовжила батьківську справу – працює викладачем хору в старших класах Дрогобицької музичної школи.

Ось така коротенька історія з життя Христини Соловій. До речі, в телепредставленні Христини для «Голосу країни» можна бачити як Христина з мамою приїжджає до рідної сестри своєї прабабці – Ганни Серединської, котра проживає на околиці древнього Самбора на Львівщині, і котру вони часто відвідують.

Якщо дозволяє напружений студентський графік, то Христина співає в Народному ансамблі пісні і танцю «Лемковина» (Львів, Рудно). На дозвіллі полюбується слухати відому виконавицю лемківських пісень Юлію Дошну, гурт «Lemko Tower Youth Ensemble», Аничку Чеберинчик та ін., а також виконавців фольклору інших народів (Горан Брегович, Йорґос Даларас). Йї не байдужі і старий французький шансон, і сучасна альтернативна музика.

Вечір пісні та поезії

9 березня, в день народження Тараса Шевченка, Львівська обласна молодіжна організація «Молода Лемківщина», разом із студентською радою Львівської національної академії мистецтв, провела вечір пісні та поезії. Захід проходив в актовому залі Академії мистецтв. Свої вірші читали Марія Зяттик, Сергій Ожипко, Аліна Звіздецька, Ігор Свистун. Вслід за ними звучали пісні бардів. Співали пісні на слова Т. Шевченка, українські естрадні та лемківські. Серед них були знані і маловідомі, веселі і сумні, ліричні та патріотичні. Лемківські пісні та поезія надавали вечору неповторного колориту. Міхаела Мушинка зі Словаччини заспівала кілька пісень, відомих серед словацьких русинів-українців-лемків.

Зустріч молодих українців

14-17 березня у Львові відбулася робоча зустріч молодіжних організацій української діаспори, що належать до Світового Конґресу Українських Молодіжних Організацій (СКУМО). У зустрічі взяли участь молоді люди зі Сербії, Словаччини, Канади, Росії, Румунії, Молдови, Болгарії та представники молоді з України. Обговорювалися проблеми українства, дефіциту достовірної інформації, питання мови, культури та освіти.

Родина за столом

17 березня – початок Великого Посту, який передував Великодню. У Лемківській світлиці лемки Чорткова відзначали традиційне свято Пушаня. Дійством колоритно диригував Степан Бубернат – голова Ягільницького осередку «Лемківщини». Найстарша лемкиня Чортківщини Марія Бурдяк, майстриня витинанок і вишивки, розповіла про традиції лемківського Пушаня. Євген Голик пригадав давні проблеми нинішнього приміщення світлиці, добрим словом згадав ім'я Павла Гербути – багаторічного голови районного товариства, висловив подяку щирому меценатові Ігорю Ольшаківському. Сільський голова с. Ягільниці Йосип Забрівський подякував Господу Богу за багатий стіл. У кожному слові архітектора Богдана Дудяка відчувався глибокий біль за лемків, за те «же ми тут, а Лемківщина – там». Галина Грицьків, після ширших слів вітань і побажань, подарувала присутнім пісню на власні слова та музику.

Впродовж вечора лемківські танці і пісні виконували аматорські ансамблі «Любисток» з Ягільниці, «Горлиці» з Пастушого, «Перевесло» із Шуліваників. На забаві вигравав уже не дует, а тріо Гарберів – Микола, Ярослав, до яких долучився Сергій – син Ярослава. У танок пускалися всі – поважні лемки, у літах діти переселенці, їх молоді внуки та маленькі правнуки. Організатором незабутнього свята була Віра Криворук – голова міського товариства лемків. Голова районного товариства Марія Бабічук була відсутня на жаданому святі через поважні причини.

Молодість – це прекрасний час надій і впевненості у тому, що всі мрії обов'язково здійсняться. Час, коли зустрічаєш найвірніших у своєму житті друзів, коли закладаються основи майбутнього життя. Молодість – це події, котрі можуть стати доленосними.

Тому бажаємо Христині Соловій використати всі переваги цієї прекрасної пори. Віряться, що вона не стане черговою жертвою численних телевізійних шоу-проектів, з учасниками котрих я зустрічався (і зустрічаюся) на концертних майданчиках «на вершині» їхньої слави, а через рік-два вони кудись цежзали, канули в Лету. Впевнений, що вона не стане, бо має надійний фундамент, міцну основу – народну пісню. Адже народна пісня всотала у себе мудрість, основи моралі, дух предків.

А пісні вигнаного, проте нескореного народу – лемків-русинів – хай стануть для неї вірними стежками майбутнього життя і творчості в цьому складному лабіринті сьогодення.

Ярослав ТЕПЛИЙ,
лауреат Міжнародних і Всеукраїнських конкурсів та фестивалів, мистецький керівник дуету «Червоне та Чорне»

Світлина Віктора СОЛІНКА
Національний Лемківський Портал України
Lemky.com

Презентація книжки А. Ядловського

17 березня в обласній науковій бібліотеці ім. І. Франка м. Івано-Франківськ відбулася презентація поетичної збірки А. Ядловського «У Бескидах – низьких горах». Анатолій Ядловський народився в м. Підгайці на Тернопільщині у лемківській родині. У 1975 р., після закінчення Тернопільського фінансово-економічного інституту, направлений на роботу в Івано-Франківськ. Його перший вірш надрукований у 1992 р. Згодом вийшли поетичні збірки «Зупинена мить» (1994), «Серце на долонях» (1995), «Дар Всевишнього» (2002).

Презентацію відкрив вступним словом доц. Степан Криницький – голова обласної організації ВУТЛ, відповідальний секретар СФУЛО. У заході взяли участь директор музейного комплексу «Лемківське село» у Монастирській Михайло Тиханський, науковий співробітник цього музею Валентина Грабчак, поетеса і журналістка Анна Кирпан. Нова збірка віршів видана за підтримки Об'єднання Лемків Канади.

Презентація книг С. Тимченко

У березні в залі інформаційного центру Бориспільської бібліотеки (під Києвом) відбулася презентація книг Світлани Тимченко «Мамині мудрини» та «Мертві лемки йдуть». Друга написана у співтворстві з Євгеном Яхваном. У збірці новел «Мамині мудрини» простежуються, насамперед, автобіографічні мотиви, оповіді про дитинство і юність, що переплітаються з красою української природи.

Розлука з прабатьківською землею, збереження українського коріння, питання національної ідеї піднімають автори у новелах другої збірки «Мертві лемки йдуть». Рецензент Л. Громадська пише: «У невеликих прозових творах звучить ностальгія за Батьківщиною, за отчим домом тих українців, які з різних життєвих обставин опинилися далеко від України... Авторів хвилюють біди рідного народу, зокрема лемків, яких різні режими розкидали по всьому світу. Адже сам Євген Яхван – лемко з діда-прадіда». На зустрічі з працівниками і читачами бібліотеки Є. Яхван розповів про трагедію депортації лемків, відвідання Лемківської Ватри у Польщі.

Звітна конференція у Львові

23 березня у приміщенні Львівської національної академії мистецтв відбулася Звітна конференція Львівської обласної організації ВУТЛ. До розгляду делегатів у Порядку денному стояли такі питання:

1. Звіт правління товариства «Лемківщина» за 2012 рік.
2. Звіт Контрольно-ревізійної комісії.
3. Різне.

Делегати заслухали звіт голови С. Майковича. Крім організації традиційних щорічних фестивалів у Нагірному, Городку, Дрогобичі, Бориславі, Пустомитах, розпочата робота над проведенням регіональної Лемківської Ватри на Львівщині. Перша така Ватра запалає цього року в с. Нагірне на Самбірщині. За звітний період проведено свято «Лемківська Велия», фестиваль-конкурс «Лемківська Писанка», Міжнародна наукова конференція «Акція «Вісла» – завершальний етап депортації українців Польщі», налагоджена співпраця з Музеєм-садибою Антоничів у Борятині, вперше видано перекидний «Лемківський календар на 2013 рік». Звіт голови отримав схвальні відгуки, а діяльність керівництва – задовільну оцінку. В обговоренні взяли участь голови і делегати районних осередків. Про роботу Фондації дослідження Лемківщини розповів її голова Петро Гандяк. Андрій Стадник представив діяльність обласного молодіжного об'єднання «Молода Лемківщина», яке з 2012 р. увійшло в структуру обласної організації ВУТЛ. У виступах В. Шуркала, А. Тавпава, В. Ардана, Т. Радя піднято питання про омолодження товариства, співпрацю між старшим і молодшим поколіннями, вшанування пам'яті видатних лемків.

У роботі конференції взяла участь і виступила голова СФУЛО Софія Федина.

Відкриття пам'ятної таблиці

24 березня у с. Сімер Перечинського району на Закарпатті встановлено меморіальну

Продовж. на с. 2.

ХРОНІКА НОВИН

Закінчення. Поч. на с. 1.

таблицю воїну «Карпатської Січі» Юрію Свадебі на будинку, де він проживав. Організатором почину виступила Закарпатська обласна організація ВУТЛ (голова Василь Мулеса). Таблицю відкрили Василь Мулеса і Василь Свадеба – син січового стрільця. Після цього в сільському клубі відбувся святковий концерт.

Юрій Свадеба (1.06.1912 – 14.04.1987) народився у с. Сімер. Працював на Перечинському лісохімічному заводі апаратником, майстром і начальником цеху. Служив у Чехо-Словацькій армії. Був членом молодіжної патріотичної організації «Карпатська Русь». Після окупації Закарпаття мадярами, переховувався в односельцях.

Засідання Колегії ВУТЛ

6 квітня в приміщенні готелю «Нива» в Івано-Франківську (Урожайна, 5) відбулося засідання Колегії ВУТЛ з наступним Порядком денним:

1. Інформація про діяльність Колегії ВУТЛ за грудень 2012 – березень 2013 рр. Доповідав О. Венгринович.

2. Про створення відділень громадського об'єднання ВУТЛ у Полтавській, Одеській, Хмельницькій областях, м. Сімферополь та їх реєстрація. Доповідав О. Венгринович.

3. Підготовка до фестивалів «Лемківська Ватра» у Ждині та «Дзвони Лемківщини» у Монастириську, інших регіональних фестивалів. Доповідали О. Венгринович, С. Майкович, С. Криницький.

4. Розгляд пропозицій Президенту України про відзначення 70-річчя депортації українців з Польщі в 1944-46, 1951 рр. Доповідав С. Криницький.

5. Затвердження напрямків використання бюджетних коштів на 2014 рік. Доповідав О. Венгринович.

6. Проведення 5-го Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Лемківська писанка» у Львові. Доповідав П. Гандяк.

7. Інші питання: Історія створення та діяльності обласних організацій. Плани роботи організацій на 2013 рік.

На засіданні була присутня і виступала Софія Федина – голова СФУЛО. Івано-Франківськ представляли С. Криницький, О. Данилів, Л. Мельничук, Ф. Лабик, М. Слишко; Львів – С. Майкович, П. Гандяк, Л. Плахтій, М. Шпак; Тернопіль – О. Венгринович, І. Дуда, М. Бабічук, Д. Антонюк. Всього 14 осіб.

Писанка як символ життя

27-28 квітня у Львові проходив 5-ий Всеукраїнський Фестиваль-конкурс «Лемківська писанка». «Метою Фестивалю є збереження та розвиток лемківського писанкарства народними майстрами, які з покоління в покоління переносять задоване письмо на щастя і добро, залучають широку верству молоді та дітей до вивчення прадавніх звичаїв українського народу», – вказують у програмі-проспекті організатори. Ними традиційно виступають: Степан Майкович – голова обласної організації ВУТЛ, Петро Гандяк – голова Фонду дослідження Лемківщини, Галина Вихованська – директор Дитячої школи народних ремесел, за підтримки Управління культури Львівської міської ради.

Свято проводиться в Дитячій школі народних ремесел (на Сихові), виставка писанок – у Музеї етнографії та народних промислів, майстер-клас – у Католицькому університеті. Для участі у конкурсі запрошуються народні майстри лемківської писанки та вчителі, діти та учнівська молодь у трьох вікових категоріях – від 6 до 16 років. У програмі Фестивалю передбачено «круглий стіл» на тему «Народні традиції та звичаї лемків».

Пам'яті жертв депортації

29 квітня у Львові відбулося вшанування пам'яті жертв депортації українців з території Польщі. В заходах взяли участь голова СФУЛО Софія Федина, голова Львівської обласної організації ВУТЛ Степан Майкович, голова Фонду дослідження Лемківщини Петро Гандяк, голова об'єднання товариств депортованих українців «Закерзоння» Володимир Середа, представники громадських товариств «Лемківщина», «Надсяння», «Холмщина», «Любачівщина». Учасники заходу поклали квіти до пам'ятного знаку жертвам депортації на вул. Снопківській.

Відомо, що 28 квітня 1947 р. розпочалася військова акція «Вісла» як завершальний етап масових депортацій українців на Захід і Північ Польщі. Внаслідок цього понад 140 тисяч людей втратили свої домівки, а відтак – історію та матеріальну культуру.

«Лемківськими місцями Львова»

У квітні-травні ц.р. Львівська «Молода Лемківщина» та обласна організація ВУТЛ за сприяння Львівської міської Ради мають намір розробити екскурсійний маршрут по Львову, на карті якого виділять будинки, вулиці, пам'ятники і пам'ятні місця, пов'язані з життям і діяльністю видатних вихідців із Лемківщини. У запланованому проекті зроблено акцент на Львів 2-ої половини XIX – 1-ої половини XX ст., коли лемки зробили великий внесок у культурне зростання міста. «Лемківський маршрут» запропонував розробити керівник історико-краєзнавчої секції «Молодої Лемківщини» Богдан Сиванич. Проект вже отримав схвальні відгуки від громадських організацій та офіційних установ.

«ЛЕМКІВСЬКА ПИСАНКА»

21 квітня 2013 році в Брошнів-Осадському Народному домі, в бойківсько-лемківській світлиці, за участі РМЛТ «Бескидське земляцтво», традиційно відбулося свято «Лемківської писанки», яке започаткував Юрій Марканич, якого нажалі вже з нами немає. Розпочала свято Оля Ціник (Марканич), привітавши всіх із наступаючими Великодніми святами, і провела майстер-клас, з виготовлення вітальних листівок у старовинному великодньому стилі. Всі захоплено спостерігали за послідовністю і легкістю отримання виробу власними руками.

А далі свято ще більше наповнялося цікавістю, тому що почали розписувати Великодні писанки. Майстер-клас провела відома писанкарка Нагловська-Шкимба Надія Василівна з міста Калуш із 20-річним стажем у розписі писанок. Її власні писанки знаходяться не тільки в музеях України, але й далеко за її межами (Польща, Словаччина, Америка...). Майстриня розповіла і показала стародавню техніку писання воском, ознайомила з історією писанок, символікою, яку робили тисячі невідомих писанкарів упродовж століть і тисячоліть нашої історії.

Під час розпису писанок, всі хто брав участь, з наполегливістю і з цікавістю відносилися до поставленого завдання. Як і в давнину, в розписі писанок брали участь цілі родини, від маленьких діточок до дідуся і бабусь.

Захід проходив у святковій атмосфері, майже всі присутні були одягнені в національні українські костюми.

Всі гості висловлювали щирі подяки директору Народного дому Ваків Любов Степанівні, а також товариству «Бескидське земляцтво» – Ціник (Марканич) Олі та всім членам товариства, які залучилися до організації проведення дійства, яке символізує збереження та увіковічнення народних обрядів і традицій.

Це свято наповнило кожне серце безмежною Божою ласкою, щирістю, вірою, надією та любов'ю.

Катерина СМЕТАНА, м. Копичинці.

СПОГАДИ ДИТИНСТВА

Хочу поділитися спогадами свого дитинства, що залишилися в пам'яті, а також розповідей моїх батьків, яких вже немає в живих, і старших сестер.

Сім'я наша складалася з 11 дітей. Батько – Петро Сметана, син Михайла, мати – Анна Сметана з родини Василя Телішака. Діти – дочки Стефанія (1928 р.), Марія (1931 р.), Емілія (1933 р.), Катерина (1941 р.). Сини – Іван (1929 р.), Михайло (1938 р.), Семен (1945 р.), який народився в дорозі, на платформі поїзда, а троє дітей померли. Остання сестра Зіновія (1949 р.) народилася вже на Україні, в Копичинцях. Ми всі жили великою дружною сім'єю в с. Злоцьке, повіт Новий Санч.

У серпні 1939 р. сталася велика біда в родині: згоріла наша дерев'яна хата, а через три тижні почалася війна. Після пожежі залишилася лише купа попелу. Можна собі уявити, в якому становищі ми опинилися. Жити не було де. Якийсь час перебували в stodolі, а потім поселилися в старенькій хаті, де ніхто не жив. Жили в тій хаті, поки не збудували своєї. Двох синів забрали на роботу в Німеччину. В 1941 р. народилася я – дев'ята по рахунку, а троє дітей перед тим померли. В 1943 р. батьки збудували нову хату і ми перейшли жити до власної оселі. Але жити в ній довелося дуже мало, півтора року.

Була весна. Травень квітував на повну силу. Люди сіяли і садили. Тоді прийшла страшна звістка в село – про переселення на Схід. Мені на той час було 4 роки. Пам'ятаю сльози батьків. Тяжко було лишати рідну хату і все, що придбали за свій вік. Із шістьма діточками батьки їхали у невідомість. Проте вибору не було. Переселення було примусове, щоб [вирвати нас із рідної землі].

Транспорту нам не давали. Хто мав віз, могли взяти на нього, окрім дітей, трохи продуктів і одягу. Більше – нічого. Вигрузили нас на станції в Новому Санчі. Там ми пробули близько двох неділь під голим небом, аж поки набрали людей на цілий ешелон. Потім відправили в Кросно. Там поїзд заїхав у тупик і ми знову стояли більше як дві неділі, в голоді і холоді.

Хто мав якусь худобину, то виганяли пасти. [Місцеві] поляки тих людей били, а худобу відбирали. 12 липня 1945 р., на самого Святого Петра, нас перекинули в російський ешелон і завезли аж в Ново-Українку Кіровоградської області. Там знову стояли [на станції] більше як тиждень і ніхто навіть не спитав, чому і для чого ми туди прибули. Пізніше приїхали [люди] з колгоспу волами, запряженими до воза, і забрали [в село] за 18 км. Поселили нас в одній хаті, де жили мати, невістка і два хлопці. Вони нас прийняли гарно, дали їсти, пити. Ми в них і перезимували.

Навесні 1946 р. ми коровами вирушили на Захід, ближче до рідних, про яких дізналися в дорозі. Приїхали у Великі Борки під Тернополем. Там пробули трохи в знайомих і знову вирушили [шукати] своїх людей. В травні приїхали в село Чагарі до тети [тітки] Марії Ковальчук. У них вже жили три сім'ї, а ми були четвертою. Тут зустрівся зі своїми родинами – Ковальчуки, Лихоти, Брунарські, Якубяки. Вся родина поселилася в м. Копичинці, де проживають до сьогоднішнього дня діти і внуки. Батьки відійшли у вічність.

В одній хаті нас жило 40 осіб і на одній кухні варили їсти. Від травня 1946-го до весни 1947 р. ми вже жили в п'ятьох хатах. Тоді була посуха, нічого не вродило. Думали, що не перезимуюмо, бо не було що їсти: ні зерна, ні картоплі, нічого. Але наш тато був майстер на всі руки, вмів мурувати, пічки класти, бочки робити, тому трохи заробляв по людях. Так ми дочекалися до весни. Навесні тато поїхав коровами до м. Монастирська і виміняв одну корову за один центнер кукурудзи. Ми вже мали що їсти. А в 1947 р. був дуже гарний урожай. Все зародило. Біди з їжею не стало. Старші заробляли на менших і кожен чимось [корисним] займався.

Спогадів багато, про все і не розказати за один вечір. Ті спогади з нами, поки ми живі. А як нас не стане, то будуть пам'ятати наші діти і внуки. Пам'ять про пережите [переселення] не має загинути.

ТАМ, НА ЛЕМКІВЩИНІ

Слова, музика і виконання:
Костянтин ПАВЛЯК

Як часто я бачу вві сні украдені гори,
Котрі стережуть від мене прикордонні дозори.

Я там ніколи не був й хтозна, чи потраплю коли,
Хоч ще півстоліття тому мої батьки жили.

Приспів 1-ий:

Там, на Лемківщині, наші місця святі,
Там, на Лемківщині, ще стоять наші хати.
Як ти, Лемківщино, живеш без нас в самоті?
Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

І я ночами не сплю, мов сновида який.
Я знаю – мій шлях туди не буде легкий,
Бо там, де рівняють кордони, там щастя нема.

У нас різні закони та однакова тюрма.

Приспів 2-ий:

Але там, на Лемківщині, наші місця святі,
Але там, на Лемківщині, ще стоять наші хати.
Як ти, Лемківщино, живеш без нас в самоті?

Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

Ми по світу розкидані, неначе жиди.
Хто дав вам право вершити нашу долю,
«наші старші брати»?
Сповиті гори туманом, хто ж їх нам верне?
Я знаю, десь там понад Сяном є ті,
що чекають мене...

Приспів 3-ий:

Десь там, на Лемківщині, де стоять наші хати.
Десь там, на Лемківщині, наші місця святі,
Як ти, Лемківщино, живеш без нас в самоті?

Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

Мовою документів (пер. з польсь.).

ЛИСТ-ВІДПОВІДЬ

Генерального секретаря
Польської Академії Знань
Т. КОВАЛЬСЬКОГО

Головному представникові
Уряду Речі Посполитої в справах
евакуації українського населення з Польщі
Ю. БЕДНАЖА

Відповідаючи на лист із дня 1.04. ц. р. № 940/46/Ве/К, важко дати ґрунтовну відповідь через невизначеність виразу про «сутність» Лемків, які проживають у сяноцькому, горлицькому і сандецькому повітах. Розуміючи, що йдеться про їх походження і нинішню національну приналежність, подаю наступне:

Що стосується походження, то Лемки є таким же руським народом, як корінне населення к[олишньої] Східної Галичини, ще давніших руських воєводств; прийшли сюди однак пізніше, у XV столітті, були трохи змішані з Румунами, а осіли в краю мало заселеному Поляками; ці домішки, очевидно, були дуже незначні, швидко переомгла малоруська мова, однак із сильними польськими впливами. Через це Лемки розмовляють діалектом дещо відмінним від літературної української мови, але значно ближчим до неї, ніж до польської. Національно завжди вважали себе за «Русинів», а коли півстоліття тому все руське населення к[олишньої] Східної Галичини просвітлювало і висловилося як «український» народ, консервативні Лемки залишилися при своїй старій назві Русинів або Руснаків і виявляли прихильність до староруської партії, прагнучи до поєднання з одним великим і неподільним російським народом, звідки пішла певна піддатливість до православної агітації, набагато сильніша, ніж в «Українців». З цього виникає, що хоч у стосунках до Поляків вони менш шовіністичні від націоналістичних Українців, проте зовсім не вважали себе за Поляків, а за частину неподільного руського народу; однак в останніх часах зросли «українські» впливи. Ніколи під час виборів Лемки не голосували за польських кандидатів, навіть селянських, а в часи гітлерівської окупації ніколи не ризикували. Таким чином, коли тепер вони «вважають себе за Поляків», то виключно для того, що хочуть залишитися в Польщі. Ця належність до польського зовсім кон'юктурна, щира хіба в небагатьох римо-католиків.

Про Лемків існує численна література.

Генеральний секретар
Тадеуш Ковальський

16 квітня 1946 р., Краків.

Довідка: Тадеуш Ковальський (1889-1948) – сходовознавець, професор Ягеллонського Університету з 1919 р., Генеральний секретар Польської Академії Знань у 1939-48 рр. (з 1951 р. – Академія Наук).

**НАШІ ЮВІЛЯРИ –
ВИДАТНІ ЛЕМКІВСЬКІ ДІЯЧІ**

- 130 – Григорій ГАНУЛЯК (*1.03.1883, с. Синява, п-т Сянік + 29.08.1945, м. Сянік) – письменник, журналіст, видавець. Голова Союзу українських купців у Львові (1928-34).
- 110 – Анна ДРАГАН-БОДАК (*3.03.1903, с. Розділя, п-т Горлиці + 8.12.1986, м. Борислав Львів. обл.) – народна співачка. Пісні записував М. Дзіндзьо.
- 60 – Анатолій ЯДЛОВСЬКИЙ (*12.03.1953, м. Підгайці Тернопіль. обл.) – економіст, поет, громадський діяч. Батьки – зі с. Кам'яна, п-т Новий Санч.
- 140 – Василь МАСЦЮХ (30.03.1873, с. Нова Весь, п-т Новий Санч + 12.03.1936, с. Ріманів-Здрій, п-т Коросно) – священник, доктор богослов'я. Доцент Львівського Університету (з 1912). Перший Апостольський адміністратор Лемківщини (з 1934).
- 70 – Володимир БІГУНЯК (*10.04.1943, с. Баниця, п-т Горлиці) – лікар-комбустіолог. З 1992 р. – професор Тернопільського медичного університету ім. І. Горбачевського. Доктор медицини (1996). Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (2002). Заслужений діяч науки і техніки України.
- 90 – Орест ЗІЛИНСЬКИЙ (*12.04.1923, с. Красна, п-т Коросно + 14.07.1976, похований в м. Свидник, Словаччина) – фольклорист, літературознавець. Професор Університету ім. Палацького в м. Оломоуц. Співробітник Чехо-Словацької Академії наук у Празі (1958-76).
- 90 – Василь КІТИК (*19.04.1923, с. Мисцова, п-т Коросно + 24.07.1984, м. Львів) – геолог. Доктор наук (1969). Вчений секретар, заступник директора Інституту геології і геохімії, член-кореспондент АН УРСР (1982).
- 210 – Олександр ДУХНОВИЧ (*24.04.1803, с. Тополі, Словаччина + 30.03.1865, м. Пряшів) – письменник, педагог, видавець.

Павло ГЕРБУТ, м. Чортків.

СПОМИНИ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ

Село, в якому я народився, має поетичну назву – Королева Руська (Ново-Сандецький повіт). Розташоване в південно-західній частині Лемківщини і з трьох сторін граничить з польськими селами. Тільки на сході були лемківські села Богуша, Білцарева, Фльоринка. Навколо прилягали мальовничі карпатські краєвиди. Зі сходу на захід село розділяла невелика гірська річка, вздовж якої вилася кам'яна дорога. Верхівки навколишніх гір, що охоплювали село з двох сторін, були вкриті ялицевим лісом, а внизу лежали поля і луки.

На початку 1940-их років у селі проживало 130 родин, з яких чотири родини євреїв, а дві – поляків. Вся забудова села була дерев'яна, за винятком нашої хати, що була з цегли. Пізніше її розібрали на школу. Люди жили мирно, свято берегли свої звичаї, мову і народні традиції. Наші батьки і діди ревно слідували за чистотою шлюбів, хоч з поляками дружили, вели торговельні справи, але не ріднилися. Не було жодного випадку, щоб наш хлопець женився на польці чи навпаки, хоч такий шлюб надавав чимало привілеїв і вигод. Честь і гідність лемків була понад усе!

Після початку війни мирну працю і стосунки людей схвилювали чутки про совітських емісарів (так їх у нас називали), які почали агітацію на виїзд до радянської України. В цьому їм допомогла німецька окупаційна влада, під якою ми перебували. Справа в тому, що Німеччина готувалася до війни з Радянським Союзом і задалегідь хотіла вивести своїх колоністів, які проживали на території УРСР. А вже в разі війни, їхня доля була б трагічною. Це була хитро задумана комбінація, щоб не дати повід для недовіри союзникам із боку німецької влади. Розпочалася компанія з вербування лемків для переселення на Україну. А вже ми – етнічні українці, погляди яких завжди були звернені на Схід, до своїх.

Незабаром до нашого села дійшла не лише чутка, але й самі совітські емісари. Почалася агітація: обіцяли «золоті гори». Уявіть собі, наскільки вдало вони агітували, коли більше 20 сімей дали згоду на виїзд.

Франц КОКОВСЬКИЙ

ЦІКАВІ ЗВИЧАЇ ЛЕМКІВ

Серед нашого народу, особливо в горах, заховалися ще досі деякі дуже старі й цікаві звичаї, що походять мабуть із поганських часів. Про кілька таких звичаїв довелося мені розвідати в селі Команча, Сяніцького повіту. Хоч вони тепер уже переводяться, тобто цих звичаїв під теперішню пору вже майже нема, всеж таки вважаю за доцільне зберегти хочби пам'ять про них.

1) При будові хати. Як господар задумує будувати хижку і вже вибрав площу, кладе через три ночі підряд на кожну місці, де має стояти угол хижі, по боханцеві хліба. Як того хліба ніщо не рушить, буде хижку на тому місці; як хліб «щось» рухнуло, вишукує інше місце. Люди, що мені про цей звичай розказували, пояснювали його так, що, мовляв, як «площа добра», то лихе не має до хліба приступу, а там, де лихе («фрас») має приступ до хліба, будувати не годиться.

2) При вогні від грому. Як ударить грім та палить хату, не вільно вогню гасити, а щоби не ширився, повинна гола жінка тричі оббігти горючу хату довкола. Це напевно pomoже і вогонь не пошириться.

3) Як корова тяжко телиться. В господарстві, де корова тяжко телиться і ніяк не можна порадити, має слуга, що доїла цю корову, оббігти гола раз стайню довкола. Це зараз pomoже і корова легко отелиться.

4) Як помре ворожбит. Як помре «газда», що його баюсом рахували, треба йому вбити в чоло цвях, щоби не встав і по смерті ходив. Цей звичай довго тримався в горах, а розказували

Серед них записався і мій батько. Я досі не можу зрозуміти, чим керувався батько, коли зібрався в дорогу в 20-градусний мороз із трьома маленькими дітьми. Старшому з них ще не виповнилося шість років. А як бути з господаркою, де, крім будівель, худоби та іншої живності, нарахувалося більше 40 моргів землі та 17 – лісу? Все це батько залишав на руки діда Луки і слуги, який помагав йому в господарчі. Ми їдемо!

Пасажирський поїзд, не зупиняючись на полустанках, мчав на Схід, до кордону. Мама покорилося долі: лемкин – слухняні і вірні дружини своїх чоловіків. Ми, малеча, в захваті, адже це для нас вперше. До того, мали добре обслуговування: німці свою обіцянку дотримали.

Перші несподіванки і розчарування почалися, коли нас пересадили з пасажирських вагонів у товарняки. Ми перебралися з вагона у вагон і поїхали далі. Посеред вагона стояли розпечені залізні печі-«буржуйки». З нами також були радянські вояки, дуже ввічливі, які повторювали, що в них все буде «харашо».

У моїй пам'яті збереглися спомини про те, як ми приїхали на якусь маленьку станційку, заметену снігом. Паровоз стояв, окутаний паром. На пероні кілька саней, запряжених кінями. Не помогли плачі і крики наших матерів. Дітей закутали в кожухи і з дзвіночками повезли у невідомість. Було нам незвичайно і навіть цікаво. Три родини привезли на хутір Дубинки, що за 3 км від села Шумляни Підгаєцького району. Родина Бортняків залишилася в селі на Високій горі.

Перезимували ми у невеликій хатинці, що одна, придатна для життя, залишилася на хуторі. Більше шестеро тупилися у маленькій кухоньці. Більшу кімнату ми відпустили нашим сусідам по нещастю, яких було 14 осіб. Так у тісноті та біді перезимували. Ми вижили завдяки доброті і допоміжним місцевим жителям, особливо Кашлюків і Шмуликів. Прошли роки, а людська доброта в трудний для нас час не забувається.

Далі буде.

Мовою документів

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Приказ № 0078/42
22 июня 1944 года
г. Москва

**ПО НАРОДНОМУ КОМИССАРИАТУ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА
И НАРОДНОМУ КОМИССАРИАТУ
ОБОРОНЫ СОЮЗА СССР**

Агентурной разведкой установлено: За последнее время на Украине, особенно в Киевской, Полтавской, Винницкой, Ровенской и других областях, наблюдается явно враждебное настроение украинского населения против Красной Армии и местных органов Советской власти. В отдельных районах и областях украинское население враждебно сопротивляется выполнять мероприятия партии и правительства по восстановлению колхозов и сдаче хлеба для нужд Красной Армии. Оно для того, чтобы сорвать колхозное строительство, хищнически убивает скот. Чтобы сорвать снабжение продовольствием Красной Армии, хлеб закапывают в ямы. Во многих районах враждебно украинские элементы преимущественно из лиц, укрывающихся от мобилизации в Красную Армию, организовали в лесах «зеленые» банды, которые не только взрывают воинские эшелоны, но и нападают на небольшие представительские власти. Отдельные красноармейцы и командиры, попав под влияние полуфашистского украинского населения и мобилизованных красноармейцев из освобожденных областей Украины, стали разлагаться и переходить на сторону врага. Из вышеизложенного видно, что украинское население стало на путь явного саботажа Красной Армии и Советской власти и стремится к возврату немецких оккупантов. Поэтому, в целях ликвидации и контроля над мобилизованными красноармейцами и командирами освобожденных областей Украины,

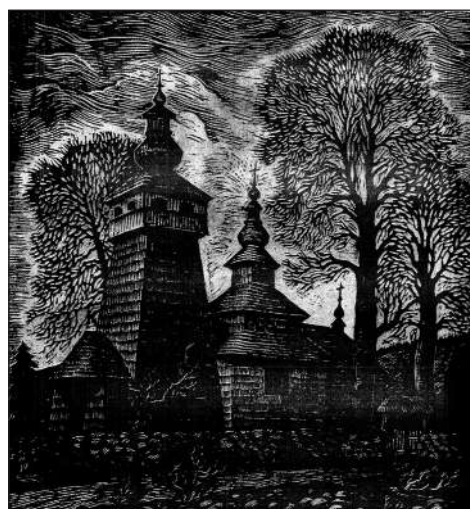
приказываю:

1. Выслать в отдаленные края Союза ССР всех украинцев, проживавших под властью немецких оккупантов.
 2. Выселение производить:
 - а) в первую очередь украинцев, которые работали и служили у немцев;
 - б) во вторую очередь выслать всех остальных украинцев, которые знакомы с жизнью во время немецкой оккупации;
 - в) выселение начать после того, как будет собран урожай и сдан государству для нужд Красной Армии;
 - г) выселение производить только ночью и внезапно, чтобы не дать скрывается одним и не дать знать членам его семьи, которые находятся в Красной Армии;
 3. Над красноармейцами и командирами из оккупированных областей установить следующий контроль:
 - а) завести в особые отделах специальные дела на каждого;
 - б) все письма проверять не через цензуру, а через особый отдел;
 - в) прикрепить одного секретного сотрудника на 5 человек командиров и красноармейцев.
 4. Для борьбы с антисоветскими бандами перебросить 12 и 25 карательные дивизии НКВД.
- Приказ объявить до командира полка включительно.

**Народный комиссар
внутренних дел Союза ССР: БЕРИЯ**

**Зам. народного комиссара
обороны Союза ССР,
маршал Советского Союза: ЖУКОВ**

Літ.: Євген Наконечний. *Украдене ім'я: чому Русини стали Українцями.* – Кам'янець-Подільський, 2013. – С.21-23.

**Мирон БІЛИНСЬКИЙ (1914-1984).
Лемківська церква. 1947.
Тонований папір. Лінорит.**

Іван Красовський, м. Львів

**ЙОМУ ПІДКОРЯЛИСЯ
ВЕРШИНИ НАУКИ**

(До 90-річчя від дня народження
Василя Кітика)

Серед видатних українських учених – вихідців з Лемківщини, чільне місце займає геолог, член-кореспондент Академії наук України Василь Кітик.

Він народився 19 квітня 1923 р. в с. Мисцова Короснянського повіту в селянській родині. Село було відоме своїми культурними традиціями. Ще зовсім юним брав участь у визвольному русі підпільних формувань лемків.

Навчався у близькому містечку Дуклі. В 1941 р., як винятково здібний, став студентом 2-го курсу Української Вчительської Семінарії в Криничі. Тут сповна виявив свою жагу до науки. Часто вельми досвідчені педагоги мали з ним неабиякий клопіт. Юнак задавав постійні питання з різних ділянок науки, що виходили далеко за межі планів педагогічної програми навчального закладу. Неймовірно зацікавлення студента Кітика викликали захоплення зі сторони педагогів і товаришів по навчанню. У 1943 р. він успішно закінчив курс навчання в семінарії. Відтак, у 1945 р. разом із родиною був виселений до радянської України, де за мешкав на Тернопільщині.

Зустрівшись у Львові після вимушеної перерви, ми радо відновили дружні стосунки і спільну працю в ділянці розвитку історії та культури лемків. У 1951 р. Василь Кітик закінчив Львівський політехнічний інститут і працював у тресті «Укр-схід-фото-газ-розвідка». З 1953 р. працював в Інституті геології та геохімії горючих копалин Академії наук як аспірант, науковий співробітник, вчений секретар, заступник директора з наукової роботи, завідувачий відділом. У 1956 р. захистив кандидатську, а в 1969 р. – докторську дисертації. З 1982 р. – член-кореспондент АНУ. Опублікував близько 170 наукових праць із геології, в т.ч. вісім монографій.

В. Кітик проводив значну наукову та організаційну роботу. Був головою міжвідомчої комісії, керував роботою ряду наукових симпозіумів, редагував тематичні збірники, був членом редколегії Республіканського збірника «Геологія і геохімія горючих копалин». Брав активну участь у підготовці молодих вчених.

До кінця життя залишався незмінним патріотом рідного краю, в якому народився, вивчав історію, культуру і побут земляків. Мріяв побачити Україну вільною і незалежною державою, а лемків – високоосвіченими і культурними будівничими. На жаль, невблаганна хвороба вирвала його з наших рядів напередодні великих історичних змін. Помер 24 липня 1984 р. у Львові, де і похований.

Доречно згадати, що значні досягнення в науці здобули рідні брати Василя Кітика. Степан, який також закінчив Учительську Семінарію в Криничі, згодом вчився у Львівському медичному інституті, працював хірургом на Тернопільщині. Другий брат (ім'я не пам'ятаю) – юрист, після закінчення Львівського університету працював народним суддею в Збаражі та Тернополі.

18 лютого 2013 р. у Києві помер лемківський діяч

Степан ЗИНЬО.

Він народився 15 липня 1939 р. в с. Одрехова Сяніцького повіту на Лемківщині. Від 1963 р. і до останнього дня життя працював науковим співробітником в Інституті фізики напівпровідників Національної Академії наук України.

У товаристві «Лемківщина» – з першого дня його заснування. У 1995-96 рр. очолював Київське товариство «Лемківщина». Він не просто брав участь у всіх заходах, які проводилися в Товаристві, а був їх дійовим організатором і дуже сумлінним виконавцем. Завжди виважений, спокійний, усміхнений і радісний, він мав велику любов у серці до кожної людини. Він випромінював добру енергію, а свою доброту передавав ближнім.

Таким він зостанеться у пам'яті кожного, хто його знав і любив. Він залишив у смутку дружини Михайлину, дочку Наталку, зятя Юрія та онука Славчика. Вічна Йому пам'ять!

Стелла Миронченко, Київ.

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРЫ ЗНИМКИ

Весілля Грица і Еви Смієв в с. Баниця Горлицька, п-т Горлиці. 1930-і рр.

ПОСЬМІЙМЕ-СЯ КУСЦЬОК

Лемківський гумор

Дипломата

– Пане наuczитель! Як там ся справує мій син?
– З вашого сына выйде добрий дипломата.
– А то чом?
– Бо він нігда не повіст правды...

Діліня хробраків

– Діти, повічте, як ся множат дожджовы хробракы?
Ванцьо: – Діліням.
– Як то розуміти?
– Рискальом.

До вигляду

– Ванцьо, чом єс надів порткы задом наперед?
– зьвідує-ся наuczителька.
– То не я. То сестра мі надівала.
– А ты де ся смотрив?
– До вигляду...

Єднаковы пси

– Барз гарді-с описав свого пса, – гварит наuczитель до Ванця. – Але такій самий опис зробив Петрусь. Як то розуміти?
– Нашы пси од єдної суки...

Єдно пытаня

– Хто одповіст на єдно пытаня, ставлю «пятаку». Кілько зьвізд на небі? – гварит наuczитель на уроці астрономіі.
– 10 мільярдів, – повів Ванцьо.
– А откаль єс про то ся довідав?
– А то юж друге пытаня...

Зрозумів

Наuczитель оповідав дітям з чого роблят полотно а сукно.
– Ванцьо, повіч: з чого вшиты твої споденкы?
– З маміного кабата...

Зеро

– Кілько буде, як одняти од десять єдинку? – зьвідує-ся Ванця наuczитель.
– Зеро...

Зьвірина в Африцы

– Ванцьо, іменуй пят зьвірів, які ся водят в Африцы?
– Три леви, два слоны...

Іжачыха

– Діти, яка жывина ма такы ігли як іжак?
Ванцьо: – Іжачыха.

Істивни грибы

– Пане наuczителю! Ци вшиткы грибы сут істивны?
– Вшиткы. Но декотры лем раз.

Качка не ходит

– Діти, чом качка по воді пливат, а не ходит?
Ванцьо: – Бо ногами до землі не достає.

Кітка

Наuczителька бесьїдує з учеником:
– Мав єс написати вшытко, што знаш о своїм коті. Написав лем: «Моя кітка вродила два котята». Того замало.
– Мы тіж ся дивували. Пред тым мала пятах...

Колумб ступив ногом

Наuczитель: – Што зробив Колумб, кед ступив ногом на гамеріцку землю?
Ванцьо: – Ступив другом ногом.

Корова не виглядат

– Діти, хто зна як виглядат корова? – зьвідує-ся наuczителька.
Вшиткы мовчат, а Ванцьо гварит:
– Юж корова не виглядат, бо няньо забив вигляд до буды.

Короткій май

Наuczитель: – Діти, котрий місяц в році єст найкоротший?
Ванцьо: – Май!
– А то чом?
– Бо ма лем три літери.

Крапельны

– Чом крапельны, кед падають на розпечену пательню, підскакуют?
Ванцьо: – Бо ся боят попечы!

Легке сьніданя

– Ванцьо, якбы-с мав мериндю, а я – дві канапкы, што бы з того вышло?
– Легке сьніданя.

Лекції заламали

Наuczителька – Ванцьови:
– Ци няньо юж ти не помагают в одрабляню лекцій?
– Ніт. Тоты остатні заданя доцяп го заламали.

Майткы

Ванцьо не быв в школі без два дни. На третій ден приходит.
– Ванцьо, чом єс не приходив до школы?
– Мама выжмикала мі сподні, а они не выхли, бо не было хвилі.
– Добри! То єден ден. А другій – чом?
– Пані наuczителько, справа была така. Ішов єм до школы, виджу, же коло вашой хыжы вісьят майткы. І я ся вернув домів...

Ма цїле жытя

– Ванцьо, ты зас ся спізнив до школы! – гварит наuczитель.
– Мама мі повідала, жебы-м ся не спішив, бо наперед мам ішчы цїле жытя.

Мерзит го

– Ци любиш, Ванцьо, ходити до школы?
– Гей, барз люблю. Но мня мерзит сьїдти довго за лавком.

ЦИ ЮЖ ЧЫСТО ПРОПАЛА ЛЕМКІВШЧЫНА, ЦИ ІШЧЫ ШТОСИ БУДЕ ТІЛО?

Дорогы братя а сестры, Лемкы а Лемкыны, мня барз то болит, бо-м єден з того снопка «остатніх могіканів» ци пак зо старшых і правдивих Лемків, які ся остали і ішчы добрі памятают лемківску бесьїду, яком ся спілкували нашы бабчы а діды, няньове а мамы.

Памятам стары звичаї а традиції, як ся поводити Лемкы при роботі, на одпочынку, на штоден, в неділю і сьвата. Лем прошу, жебы не было тото принято, же ся хвалю. Цылком ніт. Прото мав єм, і ішчы мам, міцну памят і до гнеска памятам вшытко, што-м чув, як сой родиче бесьїдували медже собом, навет таке, што не конче бы пасувало слухати. Тото мі сьїдит барз глибоко од часу дітиньства.

А тепер на носы – осемдесятка, як гварят, повна зріліст. Роботы юж тяжкой такой не мам і спати мі барз довго не треба, то што ся остає робити ночами? Споминам зышло і мысьлю, мысьлю... І лізут мі до головы всьїякы мысли, порівням прешле з гнешнім. А таке порівняня нашої гісторіі з іншыми народами єст барз боляче.

Но, повічте, чом німці, індійці ци іншы людє, котры маю в своїм складі народову мішанину, обєднали-ся в державы і жыют си столїтїями, не вышмарюють, не нишчат і не вытєсуют єдного універсального больвана. Жыйте сой як сами знате і хцєте! Колиси Київску Русь, а тепер Україну, Пан-Біг чомси цылій час карат лютима сусьїдами, каждый з них лем думат, як бы для ся одгрызти кавальчык чужого, присвоїти і преробити на свій лад. Нібы без рабунку не мож жыти. Най бы ліпше сами пропали до фраса, бо вшыткы людє маю право жыти по свойому, по справедливості. Но сильнішчы а підлішчы не хцут того.

Добри о тым описав наш гісторик Іван Красовскій. В лемківскій культурі барз законсервувано з бесьїди, звичаїв і духовности часьїв Київской Руси. Прикладів а гісторичних фактів на тот темат єст велька кількіст. Приведу лем

єден малий примір. Лемкы до гнешнього дня «шкіпають, імають, отверяють, мечут, глядають», ужывають слова, знани од прадавних часьїв. (...)

В моім ріднім селі Сьвяткові Великій православну церкву розобрили, а греко-католицку лишыли. По выселеню Лемків в селі осыли коло 20 родин поляків, котры приїхали зо знищених войном сьїл. Они послали делегацію до Варшавы і їм позволили переробити церков на костел. Так ся стара церков зостала. З-понад 150 хыж, лишыло-ся коло 20, котры заселили полякы. Село стало чысто польським. Як приїздиме на Ватру до Ждини, то неє де ся спєрти, бо не мамє нич нашого, хыбаль лышчы-ся єден жаль на серци. Лемкы в Польшчы не мают ни своїх шкїл, ни церков, ани книжок для науки.

В Україні Лемкы ся обудили, створили товариства, а при них – культурологічны ансамблі, де сьїпають і таньцуют по лемківски, выступають на Ватрах а фестинах. Таке товариство створене і в Калушы, а при нїм – ансамбль сьїпанкы а таньцу «Студенка», якому в 1996 р. надано титул «народний». Організуваний і діточий «зразковий» колектив «Потічок». Хористкы «Студенькы» сут убрани в оригінальну одіж, яка ма по сто і веце рокїв. Сьїпаєме і чы-татє правдивом лемківском бесьїдом, а не українсько-лемківском мішанином-«суржином». Зато мамє право пишты-ся, бо такого неє нигде. В Польшчы Лемків польонізували, в Україні – зукраїнізували. Де ішчы можут жыти Лемкы? Хыбаль в Гамеріці. До чого призвела асиміляція? В Польшчы нас обзывали русьїнами, на Сході – поляками, западенцями, в Галичынї – лемками, переселенцями, А жаль! Бо што вартат квітник з єдном квітком? Богатий єст квітник, де сут розмаїта квітїв за назвом, формом а кольором.

Володимир ДРАНЬ,
заступник главы Калуской
міської організації ВУТЛ.

РОВЕРУВАНЯ ВНУКА ВАНЯ,

або так ти треба, стара торбо!

Новєля з циклю «Вундер-Кінг од Сянока»

Поца тым, Ваньо мав ішчы велькій інтерес, жебы навчыти-ся їзды (не на козы!) на ровері. Но жебы їздити на ровері, треба было мати насамперед ровер і спортивный пляц. Ваньо вшытко тото мав. Для пляцу выбрав сой оборо, а ровер мали уйко Штефан, на якому їздили до роботы на тартак. А охоты му не бракувало. В неділю ровер був все вільний, то Ваньо брав го і волочыв по оборі. Обора была спадиста, то він ставав на єдно педало, бо так му было выгідно, і гыцкаючы ся спущчав по оборі, а в кынци сходил. Кед їзда на педалі юж ся внормувала, то Ваньо прешов до їзди на ровері як ся належыт. Ту му в нагоді став велькій камін, што лежав коло ясеня. Ліпшого приспособлїня му і не треба было. Ваньо выліз на камін, сьїв на сьїдло і ся одопхав. І ту ся стало тото, што мало ся стати. Ваньо зробив велькій блуд. Сьїдло было му завысоко і він лєдво доставав ногами до педалів, так же загальмувати не годен був. Ним водило по цылій оборі, то наліво, то направо, а тым часом ровер набрав обертів і Ваньо не зчув-ся як влетів до стайні, з розгону бухнув до бабы Нацки, яка сьїдила на стільчыку і доіла корову. Баба бздикнула-ся зо стільчыка до калабані з гноївком. Ваньо оминув бабу і полетів ішчы дале, аж до кута і зробив призємлїня в курячїм гнїзді, де сьїдила квочка на яйцях. Баба Нацка рачкы вылізла з гноївкы, обарана з головы до нїг. Она не знала, што ся стало і што то за якась нечыста сила влетіла до стайні. Зо страху їй одняло гвар, але кед вздрїла ровер а Ваня, котрий вылізав з гнїзда, вымашченый яйцями і обліплений пурками як тот гнїдус, то єй в момент проввало. Она наробила такого вереску, же ся

ползїтали вшыткы сусьїде. Они, як звидїли бабу Нацку обабрану до непознания в подобі дїабла, якому лем бракувало рогів і котрий, замїст тройчака, з цыпом в руках заганяв наоколо хыжы «гнїдуса» Ваня до пекла, то зо сьміху мало сой не понадрывали брїхы. Дїдо Митро тіж высочыв з хыжы на тот гармидер, а кед звидів бабу Нацку, яка шалєно, кобы їй пурко в пырдель вставили, літала за внуком Ваньом, то радости му не было меж. Він сой ляпкак руками по колїнах і приповідав: «Так ти треба, стара торбо, так ти треба, будеш знати, як ми на старости літ надокучати!» Тым часом баба набрала таких шалєних обертів, жебы дїгнати «гнїдуса», же юж не годна была ся стримати. На третьому крузы дооколо хыжы, баба ішчы ся спромогла повісти дідови, жебы стулив пыск, а зашпортала-ся в своему довгом кабати і кыцнула-ся. Тым ся скорыстав внук –«гнїдус», який нияк не хтїв до пекла, в тій же минуті нашов свое спасьїня на грушцы. Бо добрі памятав бабину кривулю: з цыпом не хтїв мати інтересу. Мав ляк, бо нераз видів як ним обертвали в боїску снопы, то з грушкы не мысьлів зыйти аж до того часу, покля баба Нацка не заспокоїт-ся. Але дїдо Митро мав інакшы мысли. Як глава родини, дав розказ Ваньови зыйти з грушкы, прити до згоды і порозумїня з бабом Нацком. А тот прикрїй трафунок забыти. Квоку зарубали на росіл, натоміст посадили другу. На тому – кєнец. Но дїдо Митро ішчы цылій тыжден ходив по оборі і заєдно мымырив си попід нїс: «Так ти треба, стара торбо...»

Миколай ФУЧЫЛО
зо с. Воля Нижня, п-т Сянік.

Лемку! Маш бесьїдувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, гадати. Втовды лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Реєстраційне свідоцтво ТР 145

Замовлення № . Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підприємць Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукіановича, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ),
Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.
Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.